

Grammatik och lingvistik

NPO265 period I och II

Jan Lindström

Grammatik

- *Langue/parole*, kompetens/performans, system/bruk
 - Socialt, stabilt, oberoende av individen
 - Individuella, flyktiga manifestationer
- Grammatik är en av "spåkvetsenskaperna"
 - Dokumentering, abstrahering, normering
 - Kategorisering: betydelse och form
- En svensk grammatik?

Språk är ett ljudflöde

- Lingvistikens uppgift är att segmentera flödet i "tecken"
 - Identifiera fonem, morfem, ord, meningar
- Grammatikens uppgift är att förstå tecknens inbördes relationer
 - Morfemklasser, ordklasser, fraser, satser
 - Ordbildning, frasbildning, satsbildning

Språk är betydelse och form

- Grammatiken sedd från betydelsesidan
 - Språkhandlingar
 - Propositioner
 - Referens
 - Informationsstruktur
- Grammatiken sedd från uttryckssidan
 - Den synliga strukturen
 - Relationer
 - Kontroll

Ord

- Vad gör att vi segmenterar något som "ord"?
 - (kombinationer av fonem som bär) Betydelse?
 - Het, kokhet, frihet → morfem
 - Rötter : en mental bild
 - Grammatiska morfem : schematisk betydelse
 - Fria och bundna: och, att, på, -lig, -ar, -it, -s
 - Morfem som uppträder som konstituenten?
 - nu för tiden, nuförtiden, nuförduhemden
 - Gränshet mellan morfologi och syntax
 - Den största enheten som binds av morfologiska relationer
 - Den minsta enheten som ingår i syntaktiska relationer

Ordstrukturer

- Rot + affix
 - Rotmorfem: *djur, tro, röd* → stam
 - Rot + böjningsmorfem: *djuren, tron, röda*
 - Rot + avledningsmorfem: *odjur, otrolig, rödaktig* → stam
- Rot + rot = sammansättning = stam
 - *husdjur, rödvin*
- Stam + affix
 - *husdjuren, rödvinsaktig*
- Stam + stam
 - *husdjursnamn, rödvinsflaska*

Ordschema

	Prefix	Rot	A-suffix	B-suffix
Morfem	<i>o</i>	<i>tro</i>	<i>lig</i>	<i>t</i>
Betydelse	negerande	'sannolik'	adjektiv	neutr, sg
Morfem	-	<i>röd</i>	-	<i>a</i>
Betydelse		'röd färg'		plural
Morfem		<i>djur</i>		
Betydelse		'levande...'		sg, obest
Morfem		<i>djur</i>		<i>et</i>
Betydelse		'levande...'		pl, best, n

Ordklasser

- Klassificeringskriterier
 - Böjning
 - Syntaktisk funktion
 - Betydelse
- Antalet ordklasser i svenskan?
- Klassificeringen belyser språkets paradigmatiska och syntagmatiska axel

En ordklassindelning

Böjningstyp	Ordklass	Böjning	Syntax	Betydelse
Nominal	Substantiv	Best, num, gen	NP, subj, obj	Ting, varelser
	Adjektiv	Komp, gen, num, best	Attribut, predikativ	Egenskaper
	Pronomen	Obj, gen, num, genus	Attribut	Referens till korrelat
Verbal	Verb	Tempus, modus, inf, sup	VP, predikat	Aktivitet, tillstånd
Oböjlig	Adverb	(komparativ)	Best till andra fraser	Pronominella, beskrivande
	Preposition		PP, verbpartikel	Relation
	Subjunktion		Inleder underordning	Relation
	Konjunktion		samordning	Relation
	Interjektion		Ej satsled	Känslor, inställningar

Grammatik

av Alf Henriksson

Singularis tredje person
maskulinum nominativ
mötte en flicka på Djurgårdsbron
en kväll i sitt unga liv.

Flickan brast ut i en interjektion
en imperativ och ett possessiv,
så att maskulinum tredje person
böjdes till genitiv.

Därpå grep de en kopulativ konjunktion
och vandrade dädan som man och viv,
två superlativt reciproka hjon
i presens indikativ.